

Heiluvat Hihat – Vihtijärven Yläkoulu 100-vuotta 7.9.2025

Arvoisat vihtijärveläiset; nykyiset ja entiset, kesäasukkaat, mökkiläiset, kutsuvieraat sekä muut juhlijat!

Minulla on ilo ja suuri kunnia kertoa teille tämän satavuotiaan yläkoulun historiasta: sen alkuvaiheista, ylä- ja alamäistä sekä toiminnasta aina tähän päivään asti. On ollut mielenkiintoinen matka tutustua eri lähteiden kautta yläkoulun historiaan. Onneksi niitä on tallennettu, joista tärkeimmät tiedonlähteet ovat löytyneet omasta kirjahyllystä, mutta myös puhuttuna perimätietona.

Vihdissä perustettiin ensimmäiset kunnan ylläpitämät koulut 1870-luvulla. Päätös Vihtijärven kansakoulun perustamisesta tehtiin syyskuussa vuonna 1895. Kun vielä Hiiskulan kartanon Hovineuvos A.W. Brummer lahjoitti tontin ja puutavaraa perustettavaa koulua varten, niin johan alkoivat hihat heilumaan. Varsinainen koulutoiminta alkoi vuotta myöhemmin vuonna 1896, kun alakoulurakennus oli pystytetty nykyiselle paikalleen ja opetustoiminta voitiin aloittaa. Vihtijärvellä oli ollut koulutoimintaa jo ennen kunnan päätöstä kansakoulun aloittamisesta: Hiiskulan Alempi kansakoulu ja seurakunnan kiertokoulu pitivät osaltaan huolta opinahjon antimista.

Koulutoiminta alkoi yksi-opettajaisena, mutta muuttui kaksi opettajaiseksi kaksikymmentä vuotta myöhemmin, kun oppilasmäärä oli kasvanut ja kasvoi koko ajan. Alakoulun tilat alkoivat käydä ahtaiksi ja lisätilaa haettiin lähirakennuksista sekä siten, että uusia koulupiirejä perustettiin, jolloin kauempana kylän keskuksesta asuvat oppilaat kävivät koulua muualla. Painetta uudelle koulurakennukselle todella oli. Kun Hiiskulan kartanon insinööri Hans Brummer lupasi antaa lisämaata uuden koulurakennuksen tontiksi, alkoivat jälleen hihat heilua vuonna 1923. Jo tuolloin havaittiin, kuinka kaunis ja turvallinen on uuden koulun tontti, kun sen jylhältä paikalta avautuu upea näkymä Niemenjärven pinnalle.

Arkkitehti Toivo Salervo laati uuden koulun piirustukset, joilla rakennettiin myös Etelä-Savoon Hirvensalmen kirkolle koulu ja josta tuli lähes täydellinen Vihtijärven yläkoulun kopio. Tämä punatiilikattoinen ja vaaleanharmaaksi maalattu vanha kansakoulu on hämmästyttävän ja liikuttavan samannäköinen kuin Vihtijärven yläkoulu. Varsinainen identtinen kaksonen! Hirvensalmen vanhassa kansakoulussa oli opetusta vuoteen 1980 asti, jonka jälkeen opetustoiminta lakkasi. Hirvensalmen kunnan omistama vanha koulurakennus eli tämän jälkeen muutaman hiljaisen suvantovuoden, kunnes siihen muutti vuokralaiset vuonna 1987. Käsityöt ja kangaspuut valtasivat vanhan koulun, kun käsityöalan yhdistykset ottivat tilat haltuunsa. Tämäkin satavuotias koulurakennus vietti juhlavuottaan tänä vuonna tarjoamalla hienot puitteet vanhojen koulukäsitöiden näyttelylle kuluneena kesänä.

Vihtijärven yläkoulun hirret veistettiin koulun alueella. Saha- ja höylätavara sekä päreet tehtiin Hiiskulan lautatarhalla. Rakennettavaksi tuli yläkoulun lisäksi myös ulkorakennus, joka nousi urheilukentän vieressä olevan rinteiden päälle. Tuohon ulkorakennukseen rakennettiin käymälä, navetta ja varastotilat. Siinä tuo ulkorakennus on seistä nakottanut saman ajan kuin yläkoulu. Ulkorakennus siirtyi Vihtijärven kyläyhdistyksen omistukseen 2.6.2022. Viimeisen 1,5 vuoden aikana ulkorakennus on saanut varsinaisen kasvojen kohotuksen, kun siihen on uudistettu katto, betonilattia ja seinät. Sisätyöt ovat vielä kesken, mutta tarkoituksena on saattaa tämänkin kunnia- ja saavuttanut rakennus kyläläisten ja yhdistysten käyttöön monipuoliseksi harraste- ja säilytystilaksi.

Uuden koulurakennuksen vihkijäisjuhlia vietettiin 16. elokuuta 1925. Koulu oli muuttunut 2-opettajaiseksi seitsemän vuotta aiemmin vuonna 1917, jolloin toiseksi opettajaksi oli valittu niin monessakin paikassa esiin noussut Joonas Ranta-Aho. Ranta-Aho heilutti opettajan tahtipuikkoa vuoteen 1949 asti eli huimat 32-vuotta ja toimi muutenkin kylän aktiivina ja idealistina. Muita pitkäaikaisia yli 30-vuotta Vihtijärven koululla toimineita opettajia olivat Liisa Valtonen (1953-1988, 35-vuotta) ja Erkki Koivisto (1964-1995, 31-vuotta).

Uuden koulurakennuksen yksi haasteista oli vesi. Lähin kaivo oli Yli-Sepän lähellä oleva lähdekaivo, josta vesi kannettiin uuden koulun keittolaan 200 metrin päästä. Vuonna 1932 kaivomestarit tekivät yläkoulun keittolan rapun viereen kaivon, mutta siitä ei tullutkaan riittävästi vettä, jolloin keittäjäsiivooja haki veden vanhasta paikasta. Vedenhakureissut niin koulutoiminnan kuin koulussa asuvan opettajaperheen osalta loppuivat 1950-luvun puolessavälissä, kun perustettiin Vihtijärven Vesijohto Osakeyhtiö, jonka osakkaina olivat koulu, kappeli ja Nummitupa. Tämä tarkoitti, että kyseisiin kiinteistöihin saatiin vesijohdot. Nummitupa valmistui vuonna 1953 ja kappeli vuonna 1961.

Vihtijärven koulu eli rauhallista aikaa sota-ajan molemman puoleiset vuosikymmenet. Oppilasmäärät toki kasvoivat pikkuhiljaa niin, että parhaimmillaan oppilaita oli toistasataa ja opettajia neljä. Koulun joulujuhlia siirryttiin viettämään uudelle Nummituvalle, joka antoi riittävät tilat juhlien järjestämiseen. Koulun opettajavahvuus on ollut pääsääntöisesti 2- ja 3-opettajainen, kunnes se suurten ikäluokkien uloskasvun myötä tippui 2-opettajaiseksi v. 1968. 80-luvulla puhuttiin valtakunnallisesti jopa koulukuolemista, kun perheet muuttivat lähemmäs kasvukeskuksia ja kylät autioituivat. Vihtijärven kylän aktiivisen kylätoiminnan seurauksena kylälle saatiin kunnan toimesta kaavoitettua omakotitalotontteja, joihin muutti uusia lapsiperheitä. Vuonna 1988 koulu nousi jälleen 3-opettajaiseksi. Itse astelin ala-asteelle elokuussa 1990, jossa oli 6 luokkaa, 3 opettajaa, yksi tuntiopettaja ja yli 60 oppilasta.

Yläkoulu pysyi melko muuttumattomana sen ensimmäiset 50 vuotta. Huomattavin muutos oli, kun 70-luvulla poistettiin ulkokäymälät käytöstä ja yläkoulun eteistilaan rakennettiin sisä vessat. Luokat ja keittola kunnostettiin ja luokkia yhdistävät suuret kaksoisovet peitettiin levytyksen alle, mutta jotka kaivettiin taas käyttöön yläkoulun perusremontin yhteydessä noin 30 vuotta myöhemmin. Yläkoulun remontin tarpeesta kuvailee muistelmissa yläkoulun yläkerrassa 26-vuotta asunut opettaja Erkki Koivisto, joka muistelee kokemuksiaan asetuttuaan Vihtijärven koululle 60-luvulla: *”Jos oli asunnossa tarvetta remonttiin, oli sitä myös opetustiloissa. Luokassa oli ajan patinoimat mustepullo syvennyksellä varustetut kaksoispulpetit. Kakluunit oli hävitetty pois, vain muurinperustuksen sementtilaatta oli jäljellä. Lattialankkujen raot irvistelivät, vaikka niitä oli maalin ja kitin kanssa yritetty välillä tukkia. Luokan kynnyksen kohdalta lattia oli kulunut kuopalle, osaksi mennyt kai puhkikin, koskapa sitä oli paikattu muutamilla lankunpätkillä.”* Tiettyjä korjaushankkeita Koivisto sai vietyä eteenpäin käyttäen mainitsemiaan ”arveluttavia keinoja”. Uhkailua ja kiristystä hyväksikäyttäen kirjallisesti lahjakas Koivisto otti kuntaan yhteyttä saaden lopulta rattaita pyörimään ja rakennushankkeita eteenpäin.

Veistoluokkana toimi vuodesta 1919 lähtien Rauhalan rakennus, joka sijaitsi nykyisen kappelin paikalla. Samaisesta Rauhalasta saatiin myös opettajan asunto koulutoiminnan alkuvaiheissa. Sittemmin veistoluokka siirtyi yläkouluun kentän puoleiseen luokkaan ja höyläpenkit valtasivat tilan. 1980-luvulla alakoulun entinen halkovarasto kunnostettiin veistoluokaksi ja höyläpenkit, sorvi sekä työkalukaappi saivat uuden asuinsijan alakoulun alakerrasta. Tämä veistoluokka ei ole tällä hetkellä käytössä, joten teknisen käsityön opetus toteutetaan nykyään Haimoon koulussa.

Kaksikymmentäyksi vuotta sitten, helmikuussa 2004, vihtijärveläisillä oli totinen paikka: yläkoulusta oli löydetty sisäilmavaurio, jonka seurauksena yläkoulu suljettiin ja koulun kaikki oppilaat siirrettiin alakouluun. Kunnan teettämän kustannusarvion mukaan rakennustöiden kustannukseksi nousi 750 000 euroa, jonka seurauksena yläkoulu joutui kunnan omistamien rakennusten myyntilistalle, jonka kunta hyväksyi syyskuussa 2005. Hätä oli kylällä suuri. Mitä nyt tehdään?

Alkujärkytyksen jälkeen alkoi sisukkaan ja toimeliaan kyläyhdistyksen hihat todella heilua. Sanotaan, että into, tieto ja taito tekee pienestä suuren. Sitä se todella teki. Otettiin yhteys useisiin eri rakennusalan tahoihin, joiden kautta saatiin uusi kustannusarvio – nyt huomattavasta edellistä realistisempi ja huokeampi. Elokussa 2005 kunnanjohtajalle esiteltiin uusi arvio kustannuksista sekä suunnitelmat korjaamisen toteutuksesta. Kunta oli myöntämielinen suunnitelmille ja vihdoinkin näkyi valoa jo ahtaaksikin

käyneen tunnelin päässä. Valo meinasi kuitenkin sammua rahoitukseen, sillä pankit eivät myöntäneet riittävää lainaa tämän kaltaiselle hankkeelle. Siispä käännettiin Hiiskulan kartanon puoleen, joka myönsi Vihtijärven kyläyhdistykselle koulun peruskorjausta varten korottoman 250 000 euron lainan.

Vuosi 2006 kului suunnitelmien, arkkitehdin, rahoituksen ja mikä tärkeimpänä, Vihtijärven kyläläisten aktiivisena mukaan ottamisena päätöksen teossa.

Yksi suurimmista askelista otettiin, kun Vihdin kunta myi yläkoulun Vihtijärven kyläyhdistykselle 27.6.2007. Kauppahinnaksi sovittiin yksi euro. Kaupasta oltiin iloisia ja onnellisia, yläkoulun tulevaisuus oli saatu turvattua. Mutta se painoi myös hartioita: vastuu rakennuksen ja sen myötä koko koulutoiminnan ja kylän elinvoimaisuudesta oli osaltaan kyläyhdistyksen käsissä. Ilman kyläläisten aktiivista sitoutumista sekä tuhansia talkootyötunteja ei olisi tässä urakassa onnistuttu.

Yläkoulun varsinaiset rakennustyöt aloitettiin keväällä 2008: ensiksi uusittiin katto, sen jälkeen korjattiin hirsirunko ja uudistettiin ulkoverhous. Sisätöihin päästiin talveksi. Yläkoulun remontista vastasivat Pekka Penttilä, Esko Kuusela ja Antti Silvasti, unohtamatta monia innokkaita talkoolaisia. Heidän kädenjälkensä kautta ikkunoihin palautettiin alkuperäisen kaltaiset ruutuikkunat. Myös 30-vuotta aiemmin luokkahuoneiden seinien väliin piilotetut kaksoisovet palautettiin käyttöön.

Remontoidun yläkoulun avajaisia vietettiin 1.8.2009 ja kaksi viikkoa myöhemmin aloitettiin kouluvuosi upeissa uusituissa tiloissa. Yläkoulun yläkerran remontti aloitettiin avajaisten jälkeen, koska tärkeää oli ollut saada koulutoiminta alkamaan. Avajaisiin mennessä korjausrahaa oli saatu kerättyä jo 62 000 euroa ja Hiiskulan laina oli kokonaisuudessaan maksettu pois heinäkuussa vuonna 2019. Lainan maksun mahdollistivat Vihdin kunnan maksama vuokra koulutiloista, lahjoitukset yksityisiltä lahjoittajilta, avustukset yhdistyksiltä sekä säätiöiltä ja kyläyhdistyksen aktiivinen varainkeruutoiminta. Äitini, kyläyhdistyksen puheenjohtaja Anu Kuusela totesi yläkoulun avajaisten puheessaan: *”Kyläyhdistyksen, Vihdin kunnan ja Hiiskulan kartanon kanssa tehdyt sopimukset mahdollistivat koko hankkeen etenemisen. Mikään näistä kolmesta tahosta ei olisi yksin lähtenyt hankkeeseen, mutta yhteistyön tuloksena kaikki osat alueet kolahtivat paikoilleen.”* Hän myös muisti ja kiitti vuolaasti puheessaan kyläläisiä, jotka konkreettisin toimin mahdollistivat yläkoulun suururakan etenemisen. Sitoutumista, aktiivisuutta ja vahvaa me-henkeä koettiin koulun mäellä, mikä poiki valtakunnalliset tunnustukset Länsi-Uudenmaan ja Uudenmaan Vuoden kylänä ja vuonna 2010 Vihtijärvi valittiin koko Suomen parhaaksi kyläksi. Ei siis ole sattumaa, että yläkoulu komeilee Vihtijärven logossa, mikä on nähtävillä kylän viirissä, vaatteissa ja nettisivuilla.

Tänä päivänä yläkoulun alakerta on koulun käytössä: keittiössä lämpiyä ruoka, kentän puoleinen luokka on 1-3-luokkalaisille ja järven puoleinen luokka on 4-6-luokkalaisille. Koulu on 2-opettajainen ja siellä on 24 oppilasta. Yläkerran tilat ovat kyläyhdistyksen käytössä toimien kylätalona, jota on kenen tahansa mahdollisuus vuokrata juhla-, kokous- ja koulutuskäyttöön. Viikoittaisia vakivuokraajia sieltä löytyykin.

Vihtijärven yläkoulu on opettanut minulle sen, ettei mitään saa pitää itsestäänselvyytenä. Että kuinka tärkeää on arvostaa sitä, mitä on tässä ja nyt. Että niiden asioiden eteen, joita pitää tärkeänä on tehtävä töitä.

Siispä tähän loppuun sopii meitä kaikkia koskettavat Aleksis Kiven sanat, jossa Juhani kuvaa koti-Jukolaansa

”ei maassa eikä taivaassa ole paikkaa niin rakasta kuin se, jossa synnyimme ja kasvoimme ja jonka tanterilla pieninä piimäpartaisina piehtarointsimme.”

Oikein hyvää syntymäpäivää Vihtijärven 100-vuotias Yläkoulu!

Lopella 2.9.2025 Kaisa Kuusela